

JOHDANTO

Oppimisessa sosiaalinen verkko on olennaisen merkityksellinen, vaikka älyllinen vastuu oppimisessa olisikin oppijalla. Potentiaalisina resursseina ovat opettajat ja kaverit. Usein opiskelijan oppimistavoitteet ovat lujasti kiinni sosiaalisessa kentässä. Opiskelijoiden kaverit määrittelevät usein yhdessä opiskelijan kanssa miten korkeisiin tavoitteisiin pyritään tiettyjen aineiden oppimisessa. Opiskelijan on vaikea irrottaa omia tavoitteitaan toisten tai ryhmän vaikutuksesta. Opiskelija voi etsiä kavereiden hyväksyntää esimerkiksi siihen, ottaako pitkän matematiikan suoritettavakseen vai ei. Joskus kaverit jopa rankaisevat toisiaan liiallisesta pingottamisesta. Opiskelija etsii usein sitä, millaiset tavoitteet ovat sosiaalisesti suotavia. Opiskelija etsii sosiaalista hyväksyntää. Sosiaalisen oppimisen näkemykset tulevat esille sosiokonstruktiivisessa oppimiskäsityksessä.

Oppilaitosten oppimiskäsityksiin on viime aikoina kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Tämä on johtunut yleisistä ohjeista ja oppilaitoksiin kohdistuvista laatuvaatimuksista. Monet oppilaitokset ovat etsimässä ja soveltamassa omaan oppilaitokseen soveltuvaa oppimiskäsitystä. Konstruktiivinen oppimiskäsitys on vallannut alaa tavanomaiselta behavioristiselta oppimiskäsitykseltä. Monissa oppilaitoksissa ollaan parhaillaan siirtymässä konstruktiiviseen tai sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Opetussuunnitelmaan on saatettu jo kirjata tavoitteeksi noudattaa konstruktiivista oppimisenäkemyksiä, mutta vanhat käytännöt ovat sitkeästi mukana arkipäivän opetustyössä. Kirjattu oppimiskäsitys ei ole välttämättä vaikuttanut opetussuunnitelmaan, siitä johdettuihin kurssisuunnitelmiin ja lopulta opetuksen toteuttamiseen. Opetus soljuu usein edelleen perinteiseen tapaan behavioristisia käytäntöjä noudattaen.

Osin tämä johtuu siitä, ettei sosiokonstruktiivista kirjallisuutta ole ollut helposti saatavissa.

Viime aikoina kiinnostus sosiokonstruktiivista oppimisenäkemyksiä kohtaan on voimakkaasti lisääntynyt. Kiinnostuksen lisääntymiseen ovat vaikuttaneet monet oppimisen ongelmat, opiskelijoiden mielenterveyshäiriöt ja käyttäytymisongelmat. Näistä esimerkkeinä ovat kouluissa ilmenneet koulukiusaamistapaukset. Sosiokonstruktiivinen oppimisenäkemys antaa moniarvoisen lähtökohdan oppimistapahtuman suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sen taustalla on luotettava ja vankka tutkimustyö aina kognitiivisista oppimista koskevista tutkimuksista konstruktivismiin kehittymiseen ja sosiokonstruktivismiin soveltamiseen saakka. Sosiokonstruktiivinen tapa pohtia oppimista on muutoksiin valmis ja siksi se sopii nopeasti muuttuvaan aikaan. Siinä kaikki kehitykseen vaikuttavat ”palikat” ovat liikkeellä ja oppija on oman konstruktionsa hallitsija.

Oppimista on tutkittu erilaisista teoreettisista lähtökohdista. Sosiokonstruktiivinen oppimisenäkemys perustuu pohjimmiltaan humanistiseen ihmiskäsitykseen. Klassisen ajan humanistit uskoivat ihmisen tahtoon, luovuuteen sekä kykyyn kasvaa ja kehittyä. Viime aikoina on puhuttu kognitiivisesta ihmiskäsityksestä, jossa korostetaan ihmistä tiedon käsittelijänä, ja konstruktivistisesta ihmiskäsityksestä, joka puolestaan perustuu ajatukseen ihmisestä sosiaalisena olentona ja korostaa kulttuurin ja yhteiskunnan vaikutusta ihmisen käyttäytymiseen. Nämä ihmiskäsitykset ovat sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen taustalla.

Olen jakanut kirjan viiteen osaan. Kirjan ensimmäisessä osassa kuvailen lyhyesti behavioristista, humanistis-kokemuksellista ja konstruktiivista oppimisenäkemyksiä. Sosiokonstruktiivista oppimiskäsitystä voi ymmärtää parhaiten kuvailemalla ensin muita oppimiskäsityksiä. Sosiokonstruktiivinen oppimisenäkemys, osoittaa käyttökelpoisuutensa kun sitä verrataan muihin oppimiskäsityksiin. Oppilaitosten käytännöissä voi havaita pääsuuntauksina behavioristisen ja konstruktiivisen oppimiskäsityksen piirteitä, olipa niitä kirjattu opetussuunnitelmiin tai sitten jätetty kirjaamatta. Kirjan toisessa osassa tarkastelen sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen

kehittymistä ja kerron henkilöistä, joiden ajattelussa on ollut sosiokonstruktiivisia piirteitä. Sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen syntymiseen ovat vaikuttaneet lukuisat kasvatusteoreetikot, filosofit ja kielitieteilijät. Tähän kirjaan olen valinnut viisi henkilöä, joiden ajatuksia esittelen. Kolmannessa osassa syvennytään sosiokonstruktivismin teoreettis-filosofisiin perusteisiin. Siinä tulee esille sosiaalinen elementti opetuksessa ja sosiokonstruktiivinen tietokäsitys. Kirjan neljäs osa on keskeinen. Siinä esittelen sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen pedagogisia sovelluksia. Osassa tulee esille sekä opettajan että opiskelijan näkökulma. Viides osa on omistettu sosiokonstruktiivisille työtavoille ja vuorovaikutuksen käsittelylle. Kirjan lopussa on hakemisto kuvioista, määritelmistä ja tiivistelmistä. Lisäksi olen laatinut kirjan loppuun sanaston ja kirjallisuusluettelon.